

СТАНОВИЩЕ

на дисертация за присъждане на образователна и научна степен доктор,
област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално
направление 2.1. Филология (текстолингвистика)

тема: „Език и стил в новите медии. Изследване на базата на откъси от
немския чат knuddels.de“

автор: Ресена Стоянова Шутева

от проф. д-р Детелина Маринова Мец, член на научното жури

СУ „Климент Охридски“ , катедра Германистика и скандинавистика

Ресена Стоянова Шутева завършва през 2004г. немска филология и през 2008г. магистратура към катедра „ Германистика и скандинавистика“. Защи́тава успешно магистърска теза на тема „Цветът като кохерентно средство в хипертекста“.

От 2012г. госпожа Шутева е докторант на задочна докторантура към катедра „Германистика и скандинавистика“ . Темата на докторската ѝ дисертация е „Език и стил в новите медии. Изследване на базата на откъси от немския чат knuddels.de“.

През изминалия период г-жа Шутева показва удивителна способност да съчетава професионалните си ангажиманти с голямото натоварване, с което е свързана подготовката на една докторска работа, особено ако тя изисква не само натрупване на много знания в различни области поради интердисциплинарния си характер, но към това се добавят и проблемите, с които неминуемо се сблъскват изследователите, които градят своите разсъждения на солиден емпиричен материал. В този случай трудностите са още по-големи, защото естеството на изследвания материал изисква време и технически умения.

Не мога да не отбележа големите усилия на г-жа Шутева за разширяване и задълбочаване на нейните познания, за които свидетелстват отзивите на именити колеги, напр. проф. Роланд Буркарт, който след участието ѝ в уъркшоп, ръководен от него, беше впечатлен от представянето ѝ и изрази своето задоволство. Фактът, че тя непрекъснато търси поле за изява – има достатъчно на брой участия в конференции в страната и чужбина, но и желанието за самоусъвършенстване, напр. участието ѝ в престижното докторантско училище във Вупертал през 2015г., показва една особено привлекателна страна на нашата млада колежка – непрекъснат стремеж да бъде винаги добре осведомена, което е едно необходимо условие особено в сферата на все по-забързващата се комуникация.

Задълбочените знания и интересите на докторантката в областта на хипертекста, продукт на новите технологии и на новия начин на комуникация, се разгръщат в пълна степен в нейното следващо начинание, а именно заниманията ѝ с т.нар. компютърно-опосредствана комуникация като изследванията са насочени към описание на езиковите, стилистичните и комуникационни особености на чата. За емпирична база е използван най-големият немски чат knuddels.de.

Представеният труд се състои от седем глави и напълно отговаря на законовите изисквания за дисертационен труд – обем, структура на отделните глави, правилно формулирана тема и задачи. Големият брой заглавия в библиографията говори за задълбочено познаване на тази сравнително нова област на изследване. Някои от авторите, водещи в изследванията посветени на новите форми на комуникацията, фигурират с почти всички свои изследвания, напр. Байсвенгер, Дюршайд, Щорер и други, което за мене убедително води до заключението, че авторката е посветила много време, за да се запознае детайлно с фундаменталните изследвания на тези колеги.

В първа глава е направен преглед на съществуващата по тази проблематика литература, бих казала достатъчен за обема на работата. Има области, които се развиват с неимоверна бързина и наистина е трудно да бъдат обхванати всички изследвания.

Важно условие за един научен труд е да се въведат и обяснят термините, които се използват. Ресена Шутева е изпълнила това условие блестящо и искам да подчертая, че сложната материя, обхващаща структурата и функционирането на чатовете е издържана в научен стил, който обаче не е

пречка за разбирането му дори и от неспециалисти, обстоятелство, което още повече повишава стойността му.

Намирам втора глава за особено информативна и написана с голяма вещина. Дори и в лингвистични разработки вече би трябвало да се съобразяваме с достиженията на комуникацията и да използваме нейния понятиен апарат, напр. когато става дума за чатове би било добре да не говорим за различни видове текст, а за различни форми на комуникация (стр. 16). Правилно е отбелязано от авторката, че при изследване на чата не могат да се изключат спецификите му (стр. 17). Една от особеностите на тази форма на онлайн-комуникацията е либерализирането на писмеността, последствие от бързото развитие на медиите и дигитализирането на комуникацията. За цялостното протичане на комуникативния процес трябва да се има предвид и разликите между модерирани и немодерирани чат, както е отбелязано на стр. 30, и мнението на авторката, че сливането на двата вида под названието „език на чата“ или „стил на чата“ не би било уместно.

С оглед на стремежа на потребителите на чатове да постигнат максимално сближаване с нормалното face-to-face общуване се наблюдават големи прилики с него, но може би едно от най-важните различия е т.нар. квази-синхронност на общуването. Мисля, че е съществено да се отбележи мнението на авторката, която определя позицията на чата като междинна – между синхронната и асинхронната комуникация (стр. 31). Още една значителна разлика с устната комуникация е техническата невъзможност да бъде прекъснат комуникативния процес по време на неговото осъществяване. Самата програма не допуска и припокривания на съобщенията.

В точка 2.5 авторката споделя мнението, че езикът в новите форми на комуникация показва ясни прилики с устната реч, за която са типични асимилации, употребата на регионализми, елиптични конструкции, субституции, англицизми и други (срв. Сивер 2006, Вирт 2006, Байсвенгер 2000). Допълнени са и т.нар. чат-ритуали, които г-жа Шутева описва в анализа на своя корпус, напр. въвеждане на директно адресиране на съответния участник в чат-разговора като се използват различни графостилистични средства. На синтактично равнище също преобладават типични за устната реч конструкции, но дисертантката отбелязва и такива, характерни за писмения език – възможността за съхраняване на текста, употребата на емотикони и др.

Важен момент в глава трета е представянето на основополагащия модел на Koch/Österreich 1985, който въпреки че не е създаден за анализ на чат-комуникацията, се използва успешно за описание на явления по остта писмена – устна реч. Авторката ни запознава с критиките на модела както и със своята позиция по този въпрос. Аз лично не съм вече привърженик на тезата за полярността между писмена и устна реч. Тази дисертация отново ни убеждава, че пространството между двете величини писмена – устна реч постепенно се запълва от различни хибридни форми, към които можем да причислим и чат-комуникацията.

„Емоционалната вълна“ в комуникацията засяга в много голяма степен и чат-комуникацията. Ще си позволя да посоча и заключението на авторката, която прогнозира с право, че човешките отношения може би ще се модифицират в бъдеще, което за мене е повече от сигурно. Но и това, че човекът няма да изгуби своята способност да реагира емоционално на околния свят, е също толкова сигурно. Ролята на графостилистичните елементи за мене е от централно значение. Достатъчно често съм писала по този въпрос и смятам, че графостилистичните средства могат самостоятелно да предават информация и да я допълват емоционално, какъвто е и случая в тази форма на комуникация. Считам, че глава 4. е една от най-важните в тази работа. Многобройните примери от корпуса доказват твърдението, че чат-комуникацията е заредена с емоционалност и креативност. Първоначалният прочит на изказванията на потребителите на knuddels.de ни кара да мислим, че тази форма на комуникация е ограничена и опростена, същевременно е доста странна за хора, които са далече от тези практики на общуване. Но при следващ прочит бих казала, че забързаният глобален свят търси и намира своите нови форми на общуване, които не мога да прогнозирам доколко биха се наложили и в други сфери на комуникацията. Подкрепям идеята на г-жа Шутева за едно специално изследване, което да има за цел проследяване и описание на кохерентността в чат-комуникацията, което без съмнение е важно за цялостната ѝ характеристика.

В глава 5. са представени езикови елементи, важни за оформянето на стила в чат-комуникацията - т.нар. от Хазе и др. (1997) емулирана прозодия, новите перспективи пред словообразуването при използване на дигиталните медии като напр. образуване на сложни думи, заемки, деривати и не на последно място особеностите при чат-комуникацията при създаване на кохерентност.

В глава 6. са представени стилистичните модели на Барбара Зандиг (2006) и на Фандрих/Турмайр (2011) като са отразени и критични бележки.

Искам накратко да обърна внимание на корпуса на изследването, представен в глава 7. и да подчертая, че самото му създаване е едно изпитание, свързано с инвестиране на много време, търпение и технически умения. Корпусът съдържа 7574 примера, а броят на участниците е 2575. Прецизната статистическа обработка и получените данни онагледяват блестящо резултатите от изследването и убедително подкрепят получените изводи за особеностите на чат-комуникацията. В тази глава от дисертацията отново се доказва стремежа на авторката за търсене на пресечната точка между теоретичните постановки и практическото им приложение, където нагледно е показано как действа този разширен от нея модел. Създаденият от дисертантката разборен растер може да се използва за описание и на други комуникационни форми.

Представеният автореферат много точно отразява целта, предмета и задачите, които си поставя дисертантката в този труд и изводите, до които тя достига. Убедително са формулирани научните приноси, с които изцяло съм съгласна.

Заключение

Считам, че дисертационният труд на Ресена Шутева отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и закона на заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Проведеното емпирично изследване показва, че Ресена Шутева притежава задълбочени теоретични познания в изследваната област и голям научно-изследователски потенциал за по-нататъшни изследвания.

Оценявам високо представената дисертация и с убеденост и отговорност предлагам на почитаемото жури да присъди на **Ресена Стоянова Шутева** образователната и научна степен **доктор** в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1 Филология (текстолингвистика).

София, 10.09. 2016г.

проф. д-р Детелина Мец